

Tallinna Ülikooli Haridusteaduste Instituut

PUITMATERJALI KASUTAMINE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTES 5–7AASTASTE LASTEGA

Kristiina Jurken

Atlex
2018

Toimetuskolleegium: Tiia Õun, Kerstin Kõöp, Lii Lilleoja

Toimetanud Ele Jaagusoo
Küljendanud ja kujundanud Irina Gron

Autoriõigus: Kirjastus Atlex, autorid, 2018

Atlex OÜ
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISSN 2228-3048

SISUKORD

EESSÕNA.....	4
PUITMATERJALI KASUTAMINE LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTES	5
5–7AASTASTE LASTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED PUIDUTÖÖD TEHES.....	6
1. TÖÖVÕTTED	9
1.1. LIIMIMINE	9
1.2. LIHVIMINE	10
1.3. VÄRVIMINE	11
1.4. SALVRÄTITEHNIKA	12
1.5. PUURIMINE.....	13
1.6. NAELUTAMINE	14
1.7. SAAGIMINE	15
2. PUIDUTÖÖD.....	16
2.1. LAUAKUUSK.....	16
2.2. PÄKAPIKK.....	18
2.3. PUNUTUD PILT	19
2.4. MADAL KARBIKE VÕI AEDIK	20
2.5. PLIATSITOPS	21
2.6. SEINAPILT	22
2.7. NAGI	24
2.8. PUUTÜKIL PILT KOOS RAAMIGA	26
2.9. TÄRING	27
2.10. VÕTMEHOIDJA	28
2.11. TASSIALUS VÕI PILDIRAAM.....	29
2.12. RAAMATU JÄRJEHOIDJA.....	31
2.13. METSAHALDJAS.....	32
2.14. EHTEPUU.....	33
2.15. LAUAKAUNISTUS	34
ALLIKAD.....	36

EESSÕNA

Käesoleva õppematerjali eesmärgiks on tutvustada võimalusi, kuidas kasutada puitu koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevustes 5–7aastaste lastega. Sellest metoodilisest materjalist saab ideid, mida puidust meisterdada ning milliseid töövõtteid ja vahendeid lastega rakendada.

Puidutöö pakub lastele võimaluse saada selgeks tööriistade nimetused ja õiged töövõtted, kujunevad esmased tööharjumused ja tööprotsess pakub lastele eduelamust. Materjali koostamisel on lähtutud koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008).

Laste valmistatud töodes on kasutatud hõõveldatud saematerjali (nt erineva profiiliga voodrilauad ja liistud, mööblitööstusest saadud mööbliplaadi jäägid) ja töötlemata materjali. Õppematerjalis esitletud puidutööd on valitud põhimõttel, et 5–7aastased lapsed saaksid nendega hakkama. Töid saab muuta lapse vanust ja võimeid arvestades kas lihtsamaks või keerulisemaks. Täiskasvanu ülesanne on pakkuda lastele sobivat keskkonda ja töövahendeid, panna paika reeglid, aidata tööd kavandada ja innustada lapsi tegema oma töö lõpuni. Täiskasvanu juuresolek puiduga tegelemisel on vajalik ka ohutuse tagamiseks.

Esmaseks ülesandeks on otsida võimalusi töövahendite ja puitmaterjali soetamiseks. Puitmaterjali soetamisel tasub mõelda alternatiividele – ehk on mõni kohalik puidu- või mööblitööstus nõus annetama puitu või puidujääke lasteaiale, või on lapsevanemaid, kes varustaksid lapsi vajaliku materjaliga.

Edu ja töördõmu soovides
Kristiina Jurken

PUITMATERJALI KASUTAMINE LASTEAIASÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTES

Lasteaias õppe- ja kasvatustegevuste mitmekesistamiseks saab meisterdamisel kasutada erinevat puitmaterjali. Puit on kättesaadav ja hästi töödeldav materjal. Puitu on kasutatud juba muinasaja lõpust tööriistade, tarbeesemete, eluaseme, mänguasjade ja soojuste saamiseks. Esemete valmistamiseks kasutatavat puitu nimetatakse tarbepuiduks, kütteks kasutatavat puitu küttepuiduks. Kuigi tehnika võidukäik on puidu osatähtsust vähendanud, ei saada ilma puiduta läbi tänapäevalgi. Kättesaadavuse, loodusliku ilu ja suhteliselt kerge töödeldavuse tõttu on puitmaterjalid lastele meisterdamiseks igati sobivad (Truuväärt & Kesküla, 2013; Rihvk, 1978, 2005).

Puitmaterjali liigitatakse saematerjaliks, profiilhööveldatud materjaliks ja puitplaatideks (Riistop, 2003). Saematerjal on okas- ja lehtpuupalkide pikilahtisaagimisega saadud toodang, nt lauad, latid, prussid, plangud, talad. Nendest järele jäävaid servasid nimetatakse küttepindudeks. Saematerjal ei sobi hästi väikelaste tööks. Profiilhööveldatud materjal on saematerjal, mis on hööveldatud ja vastavasse profiili lõigatud, näiteks sise- ja välisvoodrilauad ning liistud. Neid materjale saab edukalt lasteaias kasutada. Puitplaadid nagu vineer, puitlaastplaat, puitkiudplaat ja liimkilp on juba eeltöödeldud materjalid ja sobivad kohe kasutamiseks. (Kõrbe & Piisang, 2007–2013; Rihvk, 2005)

Koostaja isiklike kogemuste põhjal võib öelda, et mööblitööstuse jääke ei ole hea kasutada saagimiseks ja naelte lõõmiseks, kuna need on tavaliselt tihedast puidust. Sellist materjali saab aga edukalt kasutada näiteks põletamisaparaadiga mustri tegemiseks, maalimiseks ning puidule liimimiseks. Niiske puit on pehme ja seda on kergem lõigata, kuid peaaegu võimatu lihvida. Toorest või liigniisket puitu ei saa ka liimida. Üldjuhul tuleks lastega töötamisel kasutada ühesuguse niiskusesisaldusega materjali. Otse põõsast lõigatud pulki ja oksid võib muidugi kohe ka esemete valmistamiseks kasutada, kuid sel juhul tuleb arvestada tööde võimaliku kahanemise ja pragunemisega nende pikemaajalisel säilitamisel. Eeltöödeldud puitmaterjali tuleks paar nädalat hoida siseruumis, et nende niiskusesisaldus ühtlustuks. Eelkoolialiste laste tööks sobivad kõige enam väikese tihedusega lehtpuiduliigid: haab, pärn ja lepp. Okaspuidust tuleks eelistada mändi. Toorelt sobivad meisterdamiseks sarapuu ja paju sirged kasvud, kõveraid ja haralisi pulki võib lõigata pihlaka-, toominga- ja sirelipõõsastest. (Rihvk, 1978)

Puitmaterjali saab edukalt kasutada kunsti valdkonnaga seotud lõimitud õppe- ja kasvatustegevustes. Kunstikasvatus on oluline, kuna läbi kunsti õpib laps tundma nii ennast kui ka ümbritsevat maailma ning omandab uusi kogemusi. Lõimitud kunstitegevuste läbiviimisel lähtutakse lapsest, tema võimetest, oskustest, huvidest ja vajadustest. Koolieelses eas laste kunstitegevuse sisuks on praktiline tegevus, vaatlemine, arutluste käigus küsimuste esitamine, vahendite käsitlemisoskuse omandamine ning tutvumine erinevate materjalide ja töövahenditega. Koolieelses eas peaks laps looma erinevaid kunstitöid ning oskama käsitseda oskuslikult ja eesmärgistatult põhilisi töövahendeid ning mitmesuguseid materjale. Lapsel avaneb seeläbi võimalus luua uusi ideid ja väärtusi. Improvisatsioonivõime, mõtlemise ja otsuste paindlikkus ning iseseisvus, juurdlemis- ja katsetamisind, elav ja eelarvamusteta suhtlemine on aluseks loovale mõtlemisele. (Eitzen, Nolting & Scholz, 2014; Jalongo & Stamp, 1997; Vahter, 2005) Lapse loovuse avaldumist saab toetada, pakkudes talle erinevaid võimalusi tegutsemiseks ning seejuures on vajalik, et täiskasvanu tema tegutsemist suuliselt juhendab ja abistab (Tõnumaa, 2004).

5–7AASTASTE LASTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED PUIDUTÖÖD TEHES

Järgnevalt on esitatud peamised lapse arengu eeldatavad tulemused, mille kujunemist õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades puidutööd tehes toetada saab.

Üldoskused	
<p>5–6aastane</p> <p>Laps tegutseb enamasti iseseisvalt.</p> <p>Laps suudab keskenduda tegevusele 20–30 minutit.</p> <p>Laps suudab kuigivõrd vastutada oma tegude eest.</p> <p>Laps naudib ühistegevust ning teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.</p> <p>Laps aktsepteerib reegleid.</p> <p>Laps üritab alustatud tegevuse lõpetada.</p> <p>Laps osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes.</p> <p>Laps seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia.</p> <p>(Männamaa & Marats, 2009, 25–42)</p>	<p>6–7aastane</p> <p>Laps tegutseb sihipäraselt.</p> <p>Laps on suuteline keskenduma kuni 30 minutit.</p> <p>Laps viib alustatud tegevuse lõpuni.</p> <p>Laps tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi.</p> <p>Laps tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.</p> <p>Laps oskab teistega arvestada ja teha koostööd.</p> <p>Laps tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest.</p> <p>Laps teab, mis võib olla tervisele kahjulik ning kuidas ohutult käituda.</p> <p>Laps saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.</p> <p>Laps kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.</p> <p>(RÕK, 2008)</p>